

Роль права у врегулюванні збройних конфліктів: міжнародний та національний виміри

Право відіграє ключову роль у врегулюванні збройних конфліктів, забезпечуючи правові рамки для поведінки держав і нелегітимних акторів у війні. У міжнародному вимірі це включає в себе міжнародне гуманітарне право, яке регулює захист осіб, що не беруть участі в конфлікті, та обмеження засобів і методів ведення війни. Національний вимір, у свою чергу, охоплює правові системи країн, які повинні впроваджувати міжнародні норми у свої внутрішні законодавства, а також вирішувати питання відповідальності за злочини, скоєні під час конфліктів.

Складність сучасних збройних конфліктів, які часто мають внутрішній характер і супроводжуються порушенням прав людини, вимагає комплексного підходу до правового регулювання. Міжнародні організації, зокрема ООН, відіграють важливу роль у формуванні норм і механізмів, які сприяють мирному вирішенню конфліктів і забезпеченню справедливості. На національному рівні держави зобов'язані адаптувати свої закони та політику для ефективного захисту населення і відновлення правопорядку після конфлікту [1].

Під час збройних конфліктів сторони зазвичай звинувачують одна одну в порушеннях норм міжнародного гуманітарного права, передусім, для досягнення політичних, психологічних, пропагандистських чи інших цілей. Зокрема, вони можуть обмінюватись взаємними звинуваченнями з приводу того, як кожна з них тлумачить або застосовує міжнародно-правові норми. На наш погляд, ефективні розслідування повинні мати вирішальне значення для переконливого реагування на такі заяви. Вони також можуть знизити ризик того, що сторони почнуть скоювати дедалі більше нових правопорушень, посиляючись на поведінку противника з метою виправдання своїх дій [1].

Питання міжнародно-правового регулювання збройних конфліктів сягає далеко в площину історії та не розпочинає свого існування із появи традиційного міжнародного публічного права. Конфлікти між різними державами завжди існували у різні часи, чим зумовлювали необхідність їх регулювання відповідними актами чи усними домовленостями, як це було у середньовіччі та давні часи. Конфліктність міжнародних відносин мала свої ознаки залежно від часу її виникнення і відповідної епохи: релігія, династія, різні природні чи людські ресурси, чи просто спокуса захопити нові землі, що знаходились під юрисдикцією іншої держави, що, до речі, для давніх часів було досить звичним явищем, не викликало відповідного «міжнародного» обурення чи обов'язкової реакції від інших держав, як відбувається зараз [2].

Міжнародні звичаї і зараз є важливим джерелом як міжнародного права як системи права, так і галузі міжнародного гуманітарного права. Проте більшість норм права збройних конфліктів містять саме міжнародні договори, серед яких: Женевська конвенція 1864 р. «Про поліпшення долі поранених і хворих воїнів під час сухопутної війни», Петербурзька

декларація про скасування застосування вибухових і запалювальних куль 1868 р.; Гаазька декларація про заборону застосовувати кулі, що легко розгортаються або сплющуються в тілі людини, 1899 р.; Гаазька конвенція про закони і звичаї війни на суходолі 1899 р.; Конвенція про положення ворожих торговельних суден на початку воєнних дій 1907 р.; Конвенція про бомбардування морськими силами під час війни 1907 р.; Конвенція про деякі обмеження використання права захоплення у морській війні 1907 р.; Правила про дії підводних човнів щодо торговельних суден у воєнний час 1936 р.; Женевські конвенції про захист жертв війни від 12.08.1949 р.; Додаткові протоколи I та II 1977 р. до зазначених Женевських конвенцій 1949 р.; Гаазька конвенція про захист культурних цінностей 1954 р.; Конвенція про заборону або обмеження використання конкретних видів зброї. Перечислені документи врегульовують правом збройні конфлікти [2].

Міжнародний вимір конфлікту стосується аспектів і наслідків, які впливають на відносини між різними країнами або міжнародними організаціями в контексті певного конфлікту. Він охоплює такі ключові елементи: геополітичні інтереси; міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, НАТО, Європейський Союз та інші міжнародні структури); санкції та економічний тиск; дипломатичні зусилля; гуманітарна допомога; міжнародне право [3].

Національні виміри конфліктів охоплюють внутрішні аспекти, які впливають на розвиток конфлікту всередині держави. Вони стосуються політичних, економічних, соціальних і культурних факторів, що визначають специфіку кожного конфлікту на національному рівні. Ось ключові аспекти: політичні інтереси; соціально-економічні фактори (нерівність у розподілі ресурсів, рівень безробіття, економічні труднощі та соціальна незадоволеність можуть стати причинами конфліктів); етнічні та релігійні фактори; історичні причини; інституційна слабкість (слабкі державні інституції, корупція або нерівність перед законом) тощо.

Отже, роль права у війні є надзвичайно важливою, оскільки воно допомагає обмежити насилля, захистити цивільне населення та забезпечити дотримання певних етичних стандартів навіть у найгірших обставинах. Міжнародне гуманітарне право, зокрема Женевські конвенції та додаткові протоколи, встановлюють правила ведення воєнних дій і захисту жертв війни.

Література

1. Роль міжнародного права у підтримці загального миру та безпеки. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2584/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%205.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів та їх прояви на території України. URL: <https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/12/199-SHHerbakov.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Права людини і збройні конфлікти. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf (дата звернення: 15.10.2024).

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**